

TECH SAVVY SENIORS ВОВЕД ВО ИНТЕРНЕТ

ПРИРАЧНИК ЗА БРЗО
ИНФОРМИРАЊЕ

За луѓето кои не израснале во добата на компјутерите, интернетот може да изгледа чудно и комплицирано. Меѓутоа, интернетот е прилично лесен за користење и секој може да пристапува до милиони веб-локации, да праќа е-пораки, да купува преку интернет и да користи услуги за електронско банкарство, но и многу повеќе.

КАКО ДА СЕ ПОВРЗАМ НА ИНТЕРНЕТ?

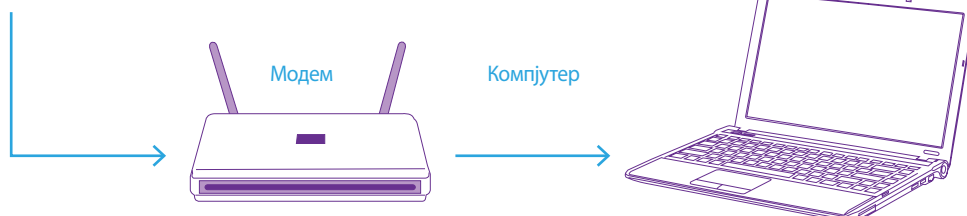
За да може да пристапувате до сè што може да понуди интернетот, ќе ви треба претплата за интернет од интернет-провајдер (ISP). Интернет-провајдерите како Telstra BigPond вообичаено ги нудат овие претплати за одреден месечен надомест, слично како телефонска претплата.

Ќе ви треба и модем (или модемски рутер). Тоа е мала кутија што ги претвора податочните сигнали од вашиот компјутер во нешто што може да се праќа преку интернет. Интернет-провајдерот ќе може да ви продаде модем кога ќе се претплатите.

ШТО ВИ Е ПОТРЕБНО ЗА ДА СЕ ПОВРЗЕТЕ



Интернет-провајдер (ISP)



ТИПОВИ ИНТЕРНЕТ-УСЛУГИ

Постојат пет главни типови на пристап до интернет:

1. Традиционален пристап до интернет преку телефонска линија, со кој се воспоставува телефонска врска со интернет-провајдерот и се пренесуваат податоци со користење кодирани звуци слични на чкрипење и квичење. Не може да воспоставувате или да примате телефонски повици додека сте поврзани на интернет преку телефонска линија.
2. ADSL - користи специјален модем за да ја претвори вашата тековна телефонска линија во телефонска линија со висока брзина. Може да разговарате на телефон додека истовремено користите интернет.
3. 3G/4G - користи мрежи за мобилна телефонија за да ве поврзе на интернет.
4. Сателитски - пренесува податоци од сателити.
5. Кабелски - користи кабли Foxtel® за пренос на податоци.

Сите услуги не се достапни во сите области. Интернет-провајдерот ќе ве извести кои услуги се достапни за вас.

ШТО МОЖЕ ДА ПРАВИТЕ НА ИНТЕРНЕТ

Да користите
е-пошта

Да воспоставувате
видео-повици и
гласовни повици

Да уживате во
филмови, музика
и радио

Да „сурфате“ на
интернет

Да управувате со
вашиите финансии

Да купувате

ВОВЕД ВО ИНТЕРНЕТ

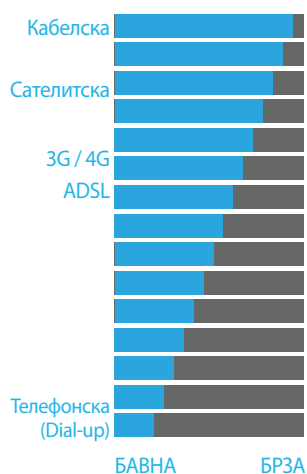
ПРИРАЧНИК ЗА БРЗО ИНФОРМИРАЊЕ

БРЗИНА И КОЛИЧЕСТВО НА ИНТЕРНЕТ-СООБРАЌАЈ

Достапни се различни брзини и различни месечни количества на интернет-сообраќај за различни претплати на интернет.

- Брзината на врската одредува колку брзо се отвораат веб-страниците. Таа може да влијае и врз квалитетот на видео-повиците. Брзината се мери во килобити во секунда (Kbps) или мегабити во секунда (Mbps), а 1 mbps е еднаков на 1000 kbps.
- Со месечното количество интернет-сообраќај се одредува количеството податоци и содржини што може да ги преземете пред интернет-провајдерот да ви го ограничи интернет-врската или да ви наплати дополнително (во зависност од условите наведени во договорот за претплата на интернет). Количествата се мерат во гигабајти (GB), а понекогаш во мегабајти (MB), при што еден GB е еднаков на 1000 MB.

Типови и брзини на интернет-врски



НАВИГАЦИЈА НА ИНТЕРНЕТ

Користење на веб-прелистувачот

Откако ќе се поврзете, прелистувањето на интернет е едноставно! Само следете ги овие чекори:

- на компјутери со оперативен систем Microsoft® Windows®, вклучете ја програмата Internet Explorer® со кликување на логото Internet Explorer®. На компјутери со оперативен систем Apple Macintosh, вклучете ја програмата Safari.



Икона на Internet Explorer



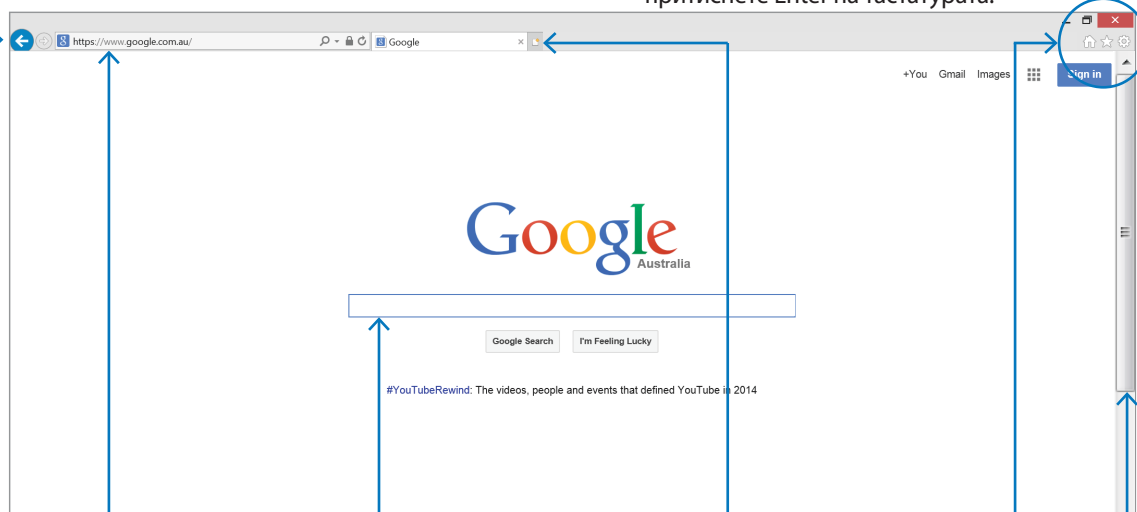
Икона на Safari

- Откако ќе го вклучите веб-прелистувачот, во горниот дел од прозорецот ќе видите лента за адреса. Овде ја внесуваме адресата на веб-локацијата што сакаме да ја посетиме. На повеќето компјутери има стандардна веб-локација што прелистувачот ја отвора автоматски кога се вклучува.
- Кликнете на лентата за адреса користејќи го покажувачот на глумчето. Сега, во лентата за адреса впишете ја веб-адресата на веб-локацијата што сакате да ја посетите (на пример, www.wikipedia.org), а потоа притиснете Enter на тастатурата.

КАКО ДА СЕ ДВИЖИТЕ НА ИНТЕРНЕТ



Копчиња Back / Forward (Назад / Напред) во прелистувачот



Лента за адреса

Лента Google Search



Нова картичка



Home (Почетна), Favourites (Омилени) и Settings (Поставки)



Лента за лизгање

БИДЕТЕ БЕЗБЕДНИ НА ИНТЕРНЕТ

Интернетот носи и одредени опасности. За секој нов корисник на интернет е важно да знае како да биде безбеден на интернет. Важни работи што треба да ги запомнете:

- Не отворајте прилози во е-пораки ако не знаете дали се безбедни.
- Не давајте им ги вашите лични информации на непознати лица, преку е-пошта или на веб-локации.
- Луѓето можат лажно да се претставуваат преку е-пошта. Во некоја е-порака можеби се вели дека пораката е пратена од вашата банка, но можеби некој всушност се обидува да ве ограби. Ако сте загрижени, јавете се во вашата банка.
- Не инсталирајте програми преземени од извори на коишто не им верувате.
- Бидете многу внимателни кому му ги давате информациите од вашата кредитна картичка.
- Инсталирајте софтвер за безбедност на интернет за да ги заштитите вашиот персонален компјутер и вашите датотеки.
- Бидете секогаш претпазливи!

Движење на интернет

Кога станува збор за движењето на интернет, постојат три главни начини:

1. Со внесување на адресата на веб-страницата во лентата за **Адреса** на прелистувачот.
2. Со кликување на линк. Кога посетувате веб-страница, ќе забележите дека некои зборови на страницата се истакнати со сино (а понекогаш и подвлечени). Тие се наречени хиперлинкови - кога кликувате на нив ве носат на друга страница. Сликите исто така може да бидат хиперлинкови. Ако некоја слика е хиперлинк, покажувачот на глумчето ќе се смени кога ќе го поставите врз сликата.
3. Користење на копчињата на прелистувачот. Копчињата со стрелки на прелистувачот ви овозможуваат да се вратите на претходната страница или да одите повторно напред ако веќе сте ја посетиле страницата.

Може да се движите низ страниците и со користење на копчињата **Home (Почетна)** и **Favourites (Омилени)**, што се наоѓаат на лентата на прелистувачот.

Движење низ страницата

Повеќето страници се поголеми од екранот, па не може да ги собере целосно. Голем број страници се подолги, а некои се и пошироки од екранот.

Може да се движите нагоре и надолу во страницата (и лево и десно) поставувајќи го покажувачот на глумчето врз лентата за лизгање во десниот или долниот дел на страницата. Потоа кликнете ја лентата за лизгање и задржете го копчето на глумчето притиснато за да ја движите лентата нагоре и надолу.

Ако користите компјутер со Windows, може да ги користите и копчињата со стрелки на тастатурата или тркалцето за лизгање (тоа е малото тркалце на глумчето; вртејќи го тркалцето може да се движите нагоре и надолу по страницата).

Пребарување на интернет

Од вас не се очекува да ја помнете адресата на секоја веб-локација што ја посетувате. За да најдете страници за одредена тема што ве интересира, треба само да извршите пребарување.

Постојат повеќе популарни алатки за пребарување на интернет, но најпопуларен е пребарувачот Google™.

1. За да пребарувате на интернет користејќи го пребарувачот Google™, внесете **www.google.com** во лентата за **Адреса** на веб-прелистувачот.
2. Ќе се појави главната страница на пребарувачот Google Search. Во средината на страницата се наоѓа **лентата за пребарување на Google**.
3. Поставете го покажувачот на глумчето врз лентата за пребарување, кликнете на неа, напишете го она за што сте заинтересирани да најдете информации, а потоа притиснете **Enter**. Тоа може да бидат неколку збора или еден, а ќе добиете подобри резултати ако сте поконкретни при пребарувањето.
4. Ќе се појави страницата со **резултати од пребарувањето**. Пребарувањето на Google ќе ги прикаже страниците што ги смета за најрелевантни во однос на термините што сте ги користеле за пребарувањето. Во страницата со **резултати** ќе се прикажат сини линкови на кои може да кликнете, а водат до разни веб-страници.
5. Во десниот и горниот дел на страницата се истакнати реклами.
6. Ако описот на некоја од веб-страниците ви изгледа соодветно, поставете го покажувачот на глумчето врз синиот линк и кликнете на него. Секогаш може да се вратите овде со кликување на стрелката **Back (Назад)** во прелистувачот.
7. Може да видите повеќе резултати со лизгање надолу и кликување на **Next (Следно)**.
8. Може да се вратите на **www.google.com** во секое време за да извршите ново пребарување.

КОРИСНИ ВЕБ-ЛОКАЦИИ

www.google.com

www.youtube.com/telstra

www.bbc.co.uk/webwise/

www.abc.net.au

go.bigpond.com

www.bom.gov.au

www.youtube.com

www.flickr.com

www.shopbot.com.au

www.ebay.com.au

КОРИСТЕЊЕ FAVOURITES (ОМИЛЕНИ)

Најверојатно ќе најдете на повеќе веб-страници што ќе сакате да ги посетувате почесто. Наместо секогаш да ги пишувате нивните адреси, може да создадете брз линк во прелистувачот, на којшто ќе можете само да кликнете без да ја пишувате адресата повторно. Во прелистувачот Internet Explorer®, овие линкови се наречени **Favourites (Омилени)**. Во другите прелистувачи, тие се наречени **Bookmarks (Обележувачи)**.

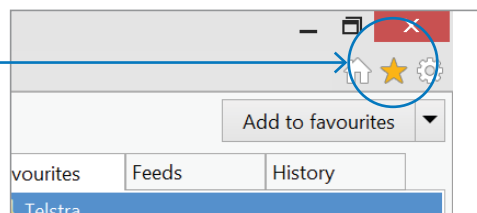
Додавање обележувач

Во прелистувачот Internet Explorer®, копчето **Favourites (Омилени)** е иконата во вид на ѕвезда во горниот десен дел. За да додадете омилена страница:

1. Посетете веб-страница што би сакале да ја обележите.
2. Кликнете со левото копче на глумчето врз иконата **Favourites (Омилени)**. Со ова се прикажува тековниот список со омилени страници. Сите прелистувачи имаат неколку однапред поставени омилени страници.
3. Кликнете на **Add to Favourites (Додај во омилени)**.
4. Сега веб-страницата ќе се додаде во вашиот список Favourites (омилени страници). Секогаш кога ќе кликнете на Favourites (Омилени) во иднина, ќе ја видите таа веб-страница.

За да отворите обележана веб-локација, само отворете ја лентата Favourites (Омилени) и кликнете на неа со левото копче на глумчето.

Зачувувајте ги често посетуваните веб-локации во Favourites (Омилени) за да имате лесен пристап до нив.



Зголемување веб-страница

Понекогаш ќе најдете на веб-страница што е навистина тешко да се прочита. Ако сметате дека текстот е премногу ситен, навистина е лесно да зумирате. На тастатурата, држете го притиснато копчето **Control (Ctrl)** и притиснете го копчето + за да зумирате и да го зголемите текстот. (Можете повторно да одзумирате со држење на копчето **Ctrl** и со притискање –)

ПРЕЗЕМАЊЕ

Користење картички

Картичките на прелистувачот овозможуваат да имате отворено повеќе веб-страници одеднаш.

Картичките може да ги видите во горниот дел од прозорецот на прелистувачот. Стандардно има само една картичка. Тоа е полето што содржи опис на веб-страницата.

Ако сакате да отворите повеќе картички, следете ги овие чекори:

1. До главната картичка има едно мало поле. Поставете го покажувачот на глумчето врз полето и ќе се појави иконата за нова картичка. Кликнете на иконата.
2. Ќе се појави нова картичка. Во новата картичка може да одите на која и да било адреса; тоа нема да влијае на првата картичка.
3. Може да се префрлувате од една на друга отворена картичка во секое време, со едноставно кликување на картичката на којашто сакате да одите.
4. Исто така, може да отворите повеќе картички со кликување на копчето **New Tab (Нова картичка)**.
5. Кликнете на малиот **X** во некоја картичка за да ја затворите таа картичка.

Програмата „Технолошки вешти постари лица“ на Telstra е наменета за сопственици на картички „Seniors Card“ во Нов Јужен Велс, Викторија и Квинсленд.

За повеќе информации: www.telstra.com.au/telstra-seniors/

ОГРАДУВАЊЕ ОД ОДГОВОРНОСТ

Информациите содржани во оваа публикација, како и сите придружни материјали, се наменети исклучиво за образовни и информативни цели. Публикацијата и придружните материјали не претставуваат промоција, поддршка или одобрување на споменатите или прикажаните производи или услуги во публикацијата и во придружните материјали. Публикацијата и придружните материјали се дизајнирани да се користат само како првична информација. Не е предвидено да бидат детален прирачник или да важат во сите ситуации.

Вложивме големи напори за да обезбедиме информациите наведени во оваа публикација и во придружните материјали да бидат точни во моментот на изработката. Сепак, авторите, производителите и презентерите на оваа публикација и придружните материјали (релевантните лица)* не даваат гаранции во однос на прецизноста, веродостојноста, целосноста или актуелноста на информациите во оваа публикација и во придружните материјали. Информациите и советите во оваа публикација и во придружните материјали се дадени само под претпоставка дека читателите ќе бидат одговорни да направат сопствено проценување на работите наведени овде и дека ќе ги проверат сите релевантни тврдeња, изјави и информации.

* Релевантните лица:

- ги исклучуваат, до максималниот степен дозволен со закон, сите категорични или подрабирливи гаранции во однос на сите информации во оваа публикација и во придружните материјали;
- немаат обврска да ги ажурираат информациите во оваа публикација и во придружните материјали или да коригираат неточни информации во публикацијата и во придружните материјали што би можеле да станат очигледни во иднина; и
- го задржуваат правото, по сопствена дискреција, да ги бришат, менуваат или преместуваат публикацијата (и сите придружни материјали) и содржините во нив (вклучително и условите во оваа публикација и во придружните материјали) во секое време и без претходно известување.

* Релевантни лица се сите поединци, компании, партнери или владини оддели вклучени во изработката на публикацијата, како и нивните вработени, службеници и застапници.

ИЗВЕСТУВАЊЕ ЗА ЗАШТИТЕН ЗНАК

Сите имиња на производи или веб-локации наведени во оваа информативна публикација може да се регистрирани заштитени знаци или заштитени знаци на трети лица во Австралија и/или во други земји.

Google и Gmail се заштитени знаци на Google Inc. Microsoft, Windows и Outlook се регистрирани заштитени знаци или заштитени знаци на Microsoft Corporation во САД и Австралија. Yahoo!® е регистриран заштитен знак на Yahoo! Inc. Информациите за заштитените знаци на трети лица во овој материјал не означуваат здружување или партнерство со нив, ниту пак означуваат одобрување, поддршка или спонзорство на овој материјал од страна на тие трети лица.

ИЗВЕСТУВАЊЕ ЗА ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОПСТВЕНОСТ И ОГРАДУВАЊЕ ОД ОДГОВОРНОСТ

Copyright© Telstra Corporation Limited (ABN 33 051 775 556) and the Victorian Department of Health & Human Services. Сите права се задржани. Материјалот е заштитен со авторски права во согласност со законите на Австралија и, преку меѓународни спогодби, во согласност со законите на други земји. Ниеден дел од овие материјали не смее да се објавува, дистрибуира, умножува, копира, складира или емитира во какв и да било облик или со какво и да било средство - електронски, механички, како снимка или на друг начин, освен за ваше сопствено информирање, истражување или проучување.